

ایجاد برخی صنایع در کنار شهرها، گسترش سازمان‌های دولتی (لشگری و کشوری)، توسعه شبکه بانکی، تمرکز سرمایه‌های کلان در شهرها به ویژه در تهران و بی‌توجهی به سرمایه‌گذاری در سایر مناطق از جمله دلایل تمرکز نامتوازن جمعیت کشور در سال‌های گذشته بوده است.

بررسی روند مهاجرت طی سال‌های ۸۵-۱۳۷۵ نشان می‌دهد که بالغ بر ۱۲ میلیون نفر طی دوره مزبور اقدام به مهاجرت نموده‌اند که محل اقامت قبلی ۹۷ درصد از این افراد، داخل کشور بوده است. از مجموع کسانی که محل اقامت خود را در داخل کشور تغییر داده‌اند، ۵۴ درصد از شهر به شهر، ۲۰ درصد از روستا به شهر، ۹ درصد از روستا به روستا و ۱۷ درصد از شهر به روستا مهاجرت کرده‌اند. حدود ۴۱ درصد از مهاجران این دوره در بین استان‌های کشور و ۵۹ درصد در داخل استان‌های محل اقامت خود جابه‌جا شده‌اند. استان تهران طی دوره مورد بررسی، بیشترین میزان خالص مهاجرت سالانه (۵/۲ درصد) را داشته است. توزیع مهاجران به تفکیک علت مهاجرت در دوره مورد اشاره موید این نکته است که ۱۸/۹ درصد از آنان به دلیل جست‌وجوی کار، یافتن کار بهتر یا انتقال شغلی مهاجرت کرده‌اند. از مهم‌ترین پیامدهای اقتصادی مهاجرت، تفاوت دستمزدها و شرایط کاری مهاجران با کارگران بومی است که نوعی دوگانگی را در بازار کار به وجود می‌آورد.

در سال ۱۳۸۷، نرخ بیکاری با ۰/۱ واحد درصد کاهش به ۱۰/۴ درصد رسید، لیکن افزایش نرخ بیکاری در میان جوانان از چالش‌های جدی دولت در سال مزبور بود. محدودیت اعطای تسهیلات به طرح‌های کوچک و زودبازده به دلیل حجم بالای مطالبات غیرجاری بانک‌ها، کاهش رشد سرمایه‌گذاری، عدم جذب سرمایه‌گذاری خارجی به ویژه در پروژه‌های نفت و گاز و بروز پدیده خشکسالی از جمله عواملی بود که ایجاد فرصت‌های شغلی جدید را محدود نمود.

۹-۱- جمعیت و نیروی انسانی

در سال ۱۳۸۷، جمعیت کشور با نرخ رشدی معادل ۱/۵ درصد نسبت به سال قبل به ۷۲/۶ میلیون نفر رسید که در مقایسه با رشد جمعیت در سال قبل، تغییری نداشت. در این سال نسبت جنسی جمعیت که تعداد مردان به ازای هر یک صد نفر جمعیت زن را نشان می‌دهد، برابر ۱۰۳ بود. به این ترتیب، ۵۰/۸ درصد جمعیت را مردان و ۴۹/۲ درصد بقیه را زنان تشکیل می‌دهند.

ضریب شهرنشینی از ۶۹/۳ درصد در سال ۱۳۸۶ به ۷۰/۲ درصد در سال ۱۳۸۷ افزایش یافت. افزایش طبیعی جمعیت شهرها، خالص مهاجرت به شهرها، افزایش جمعیت شهری در اثر تحولات ناشی از تغییر محدوده شهرها و تبدیل نقاط روستایی به شهر از عوامل موثر بر افزایش جمعیت شهری بوده است. بخشی از تحولات شهرنشینی ایران ناشی از بهبود و کارآمدتر شدن کارکردهای اقتصادی و اجتماعی و بهبود شیوه‌های تولید است.

فصل ۹ تحولات بازار کار و نیروی انسانی

از مولید به مناطق شهری و ۳۱/۲ درصد به مناطق روستایی اختصاص داشت. نسبت جنسی مولید در این سال ۱۰۵/۱ پسر در مقابل ۱۰۰ دختر بود که در مقایسه با سال قبل افزایش داشت. در سال ۱۳۸۷، تعداد کل فوت‌شدگان ۴۱۷/۸ هزار نفر بوده است که در مقایسه با سال گذشته ۱/۲ درصد افزایش یافته است.

براساس آمار سازمان ثبت احوال در سال ۱۳۸۷، تعداد مولید ثبت شده ۱/۳ میلیون نفر بود که نسبت به سال قبل ۱/۰ درصد رشد داشت. افزایش جمعیت جوان و رسیدن به سن باروری در سال‌های اخیر در رشد تعداد مولید موثر بوده است. از کل مولید، ۵۱ درصد پسر و مابقی دختر بودند. همچنین ۶۸/۸ درصد

جدول ۹-۱- آمارهای حیاتی جمعیت

(هزار نفر)

درصد تغییر	سال		تعداد مولید ثبت شده (کل اسناد)	تعداد وفات ثبت شده
	۱۳۸۷	۱۳۸۶		
	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۲۵۳/۹	۴۰۸/۶
	۱/۰	۲/۶	۱۲۸۶/۷	۴۱۲/۷
	۱/۲	۱/۰	۱۳۰۰/۲	۴۱۷/۸

ماخذ: سازمان ثبت احوال کشور

تنظیمی و سیاست‌های مناسب در تنظیم روابط کار و تعادل بین عرضه و تقاضای نیروی کار نقش بسزایی در ایجاد شغل و کاهش بیکاری و متعاقباً افزایش رشد اقتصادی و کاهش تورم دارد. بالا بودن نرخ بیکاری جوانان، عدم تعادل جنسیتی، فاصله بسیار نرخ بیکاری زنان در مقایسه با نرخ بیکاری مردان و عدم تعادل استانی نرخ بیکاری از چالش‌های اصلی بازار کار کشور محسوب می‌شوند. به این ترتیب، بهبود وضعیت اشتغال و کاهش نرخ بیکاری در کشور با توجه به ماهیت این پدیده، مستلزم اتخاذ سیاست‌های مناسب و انجام اصلاحات ساختاری است. افزایش سرمایه‌گذاری و تولید، ثبات قیمت‌ها، اصلاح برخی از قوانین و مقررات ناظر بر بازار کار، افزایش مهارت‌های نیروی کار و ایجاد ظرفیت‌های جدید برای حضور زنان، نقش موثری در تعادل عرضه و تقاضای نیروی کار کشور و رفع چالش‌های موجود دارند.

شایان ذکر است مجموع تعداد مولید در سال‌های ۶۲-۱۳۵۷ حدود ۱۲/۲ میلیون نفر بوده که در حال حاضر جمعیت جوان کشور را تشکیل می‌دهند. این گروه از جوانان در سن اشتغال قرار دارند و تامین نیازهای مسکن و اشتغال آنها از اولویت‌های ضروری به شمار می‌رود. ضمن اینکه با تشکیل خانواده این گروه سنی، انتظار می‌رود شوک جمعیتی دهه ۶۰ یک بار دیگر تکرار و قاعده هرم جمعیتی گسترش یابد.

در سال ۱۳۸۷، تعداد ۸۸۱/۶ هزار مورد ازدواج و ۱۱۰/۵ هزار مورد طلاق به ثبت رسید که در مقایسه با سال گذشته به ترتیب ۴/۸ و ۱۰/۷ درصد رشد نشان می‌دهد. نسبت آمار ازدواج به طلاق در سال ۱۳۸۷ به رقم ۸/۰ رسید که در مقایسه با سال گذشته ۴/۸ درصد کاهش نشان می‌دهد. افزایش آمار طلاق در کاهش نسبت فوق موثر بوده است.

۹-۲- بازار کار

۹-۲-۱- عرضه نیروی کار

عرضه نیروی کار نشان‌دهنده تعداد افرادی است که با دستمزدهای متعارف وارد بازار کار می‌شوند و میزان آن متأثر از متغیرهای جمعیتی، اقتصادی و اجتماعی است. جمعیت

بازار کار به عنوان یکی از چهار بازار اقتصادی^(۱)، نقش تعیین‌کننده‌ای در تعادل عمومی اقتصاد دارد. ایجاد مقررات

۱- سه بازار دیگر عبارتند از: بازار پول، بازار سرمایه و بازار کالاها و خدمات.

۹-۲-۲- تقاضای نیروی کار

تقاضای نیروی کار تمایل کارفرمایان به جذب نیروی کار جدید در سطح نرخ دستمزد معین را نشان می‌دهد. میزان سود انتظاری کارفرمایان در سطح قیمت‌های موجود و افزایش ظرفیت‌های تولیدی متناسب با پیشرفت فنی، می‌تواند در جذب نیروی کار موثر باشد.

تعداد شاغلان در بخش‌های مختلف اقتصادی شامل صنعت، کشاورزی و خدمات در سال ۱۳۸۷ در مجموع ۲۰/۵ میلیون نفر بود. مقایسه تعداد شاغلان با سال قبل نشان‌دهنده کاهش ۲/۸ درصدی تعداد شاغلان است. به عبارت دیگر، تعداد شاغلان جدید حتی به میزان تعداد بازنشستگان یا از کار افتادگان نیز نبوده است. در سال مورد بررسی، اجرای طرح بازنشستگی پیش از موعد در کاهش تعداد شاغلان موثر بوده است. این در حالی است که با ورود سالانه حدود ۷۰۰ تا ۸۰۰ هزار نیروی کار جدید به بازار کار، به منظور دستیابی به اهداف تعیین شده برای اشتغال در برنامه چهارم توسعه، لازم است با سرمایه‌گذاری‌های جدید و توسعه سرمایه‌گذاری‌های موجود، زمینه اشتغال نیروی کار جدید و بیکاران در جستجوی کار فراهم گردد.

۱۰ ساله و بیشتر، عرضه بالقوه و جمعیت فعال، عرضه بالفعل نیروی کار است. در سال ۱۳۸۷، جمعیت بالای ۱۰ سال حدود ۶۰/۳ میلیون نفر برآورد گردید که در مقایسه با سال گذشته از متوسط رشدی معادل ۱/۸ درصد برخوردار بود. بررسی‌ها نشان می‌دهد جمعیت فعال طی سال فوق ۶۸۷ هزار نفر کاهش یافته است. اما ساختار سنی جمعیت کشور نشان می‌دهد که با اتمام تحصیلات طیف گسترده‌ای از جوانان که در حال حاضر غیرفعال محسوب می‌شوند، طی سال‌های آتی موجب رشد بیشتر جمعیت فعال خواهند شد.

عامل دیگری که بر تغییرات عرضه نیروی کار اثرگذار است، نرخ مشارکت نیروی کار است. افزایش نرخ مشارکت به مفهوم افزایش جمعیت فعال و به عبارت دیگر، کاهش جمعیت غیرفعال می‌باشد. ادامه تحصیل جوانان، اشتغال به خانه‌داری زنان و مایوس شدن بیکاران جویای کار از یافتن شغل، موجب می‌شود که سهم نسبتاً بالایی از جمعیت به صورت غیرفعال درآید که این موضوع بر تغییرات نرخ مشارکت تاثیرگذار است. نرخ مشارکت در سال ۱۳۸۷، ۳۸/۰ درصد بود که در مقایسه با سال ۱۳۸۶، ۱/۸ واحد درصد کاهش یافت.

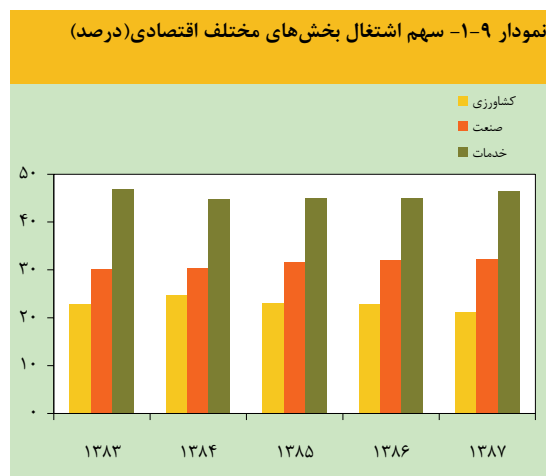
جدول ۹-۲- تحول جمعیت و بازار کار

(هزار نفر- درصد)

درصد تغییر (۱)		سال		
۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۷	▲۱۳۸۶	▲۱۳۸۵
۱/۸	۱/۹	۶۰۳۰۰	۵۹۲۵۴	۵۸۱۴۲
جمعیت ۱۰ سال و بیشتر (برآورد)				
-۲/۹	۰/۴	۲۲۸۹۲	۲۳۵۷۹	۲۳۴۸۴
جمعیت فعال				
-۲/۸	۱/۲	۲۰۵۰۰	۲۱۰۹۳	۲۰۸۴۱
جمعیت شاغل				
-۳/۸	-۵/۹	۲۳۹۲	۲۴۸۶	۲۶۴۳
جمعیت بیکار				
-۱/۸	-۰/۶	۳۸/۰	۳۹/۸	۴۰/۴
نرخ مشارکت				
-۰/۱	-۰/۸	۱۰/۴	۱۰/۵	۱۱/۳
نرخ بیکاری				
-۰/۵	-۰/۹	۱۲/۰	۱۲/۵	۱۲/۴
مناطق شهری				
۰/۶	-۰/۵	۷/۲	۶/۶	۷/۱
مناطق روستایی				
-۰/۲	-۰/۷	۹/۱	۹/۳	۱۰/۰
مردان				
۰/۹	-۰/۴	۱۶/۷	۱۵/۸	۱۶/۲
زنان				
۰/۷	-۱/۲	۲۳/۰	۲۲/۳	۲۳/۵
جوانان ۱۵-۲۴ سال				
-۰/۲	-۱/۶	۲۷/۴	۲۷/۶	۲۹/۲
شهری				
۲/۰	-۰/۷	۱۵/۳	۱۳/۳	۱۴/۰
روستایی				
۰/۴	-۰/۸	۲۰/۴	۲۰/۰	۲۰/۸
جوانان ۱۵-۲۹ سال				
-۰/۴	-۱/۱	۲۳/۴	۲۳/۸	۲۴/۹
شهری				
۱/۶	-۰/۵	۱۴/۱	۱۲/۵	۱۳/۰
روستایی				

ماخذ: مرکز آمار ایران
۱- تغییرات نرخ مشارکت و نرخ‌های بیکاری به واحد درصد است.

در سال ۱۳۸۷، ۲۱/۲ درصد از جمعیت شاغل در بخش کشاورزی، ۳۲/۲ درصد در بخش صنعت و ۴۶/۵ درصد در بخش خدمات اشتغال داشتند که در مقایسه با سال قبل، سهم بخش کشاورزی کاهش و سهم بخش صنعت و خدمات افزایش یافت. بروز پدیده خشکسالی در سال ۱۳۸۶ در کاهش سهم شاغلان بخش کشاورزی موثر بوده است. در مقابل، اجرای طرح‌های اشتغال‌زایی از طریق بنگاه‌های زودبازده موجب افزایش اندک سهم بخش‌های صنعت و خدمات گردیده است.

۹-۲-۳- بیکاری

براساس نتایج طرح آمارگیری از نیروی کار مرکز آمار ایران، در سال ۱۳۸۷ نرخ بیکاری ۱۰/۴ درصد بود که در مقایسه با سال قبل ۰/۱ واحد درصد کاهش داشت. این نرخ برای مردان و زنان به ترتیب ۹/۱ و ۱۶/۷ درصد بود که در مقایسه با ارقام سال قبل نرخ بیکاری مردان ۰/۲ واحد درصد کاهش و نرخ بیکاری زنان ۰/۹ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد. بنابراین مشکل بیکاری زنان بسیار وسیع‌تر از مردان است. با توجه به انتقال اوج جمعیتی مولود دهه ۶۵-۱۳۵۵ و روند افزایشی سطح تحصیلات به ویژه در سطوح عالی که نرخ مشارکت بالاتری دارند، انتظار می‌رود نرخ بیکاری در این گروه سنی بالا باشد.

بررسی وضعیت نرخ بیکاری برحسب مناطق شهری و روستایی نشان می‌دهد در سال ۱۳۸۷، نرخ بیکاری مناطق شهری و روستایی به ترتیب ۱۲/۰ و ۷/۲ درصد بود که در مقایسه با سال قبل، نرخ بیکاری مناطق شهری ۰/۵ واحد درصد کاهش و نرخ بیکاری مناطق روستایی ۰/۶ واحد درصد افزایش داشته است.

علاوه بر این در سال ۱۳۸۷، نرخ بیکاری جوانان در گروه سنی ۲۴-۱۵ ساله ۲۳/۰ درصد بود که در مقایسه با سال گذشته ۰/۷ واحد درصد افزایش داشت. نرخ بیکاری جوانان در گروه سنی ۲۹-۱۵ ساله نیز با ۰/۴ واحد درصد افزایش به ۲۰/۴ درصد رسید. این مساله، حاد بودن مشکل بیکاری جوانان در گروه‌های سنی پایین‌تر را مشخص می‌نماید. جوانان به دلیل عدم برخورداری از تجربه، سابقه و مهارت لازم، به طور معمول در شرایط برابر با بزرگسالان قرار ندارند. افزون بر این، عدم انعطاف قانون کار در مورد جایگزینی نیروی کار شاغل^(۱)، عدم تناسب ظرفیت‌های تولیدی با نیازهای بازار کار و جایگزینی تدریجی ماشین‌آلات به جای نیروی کار، شانس جوانان در یافتن شغل را کاهش داده است.

مقایسه نرخ بیکاری جوانان در گروه‌های سنی ۲۴-۱۵ و ۲۹-۱۵ ساله در مناطق شهری و روستایی نشان می‌دهد نرخ بیکاری مناطق شهری بیش از مناطق روستایی است. مهاجرت اغلب جوانان روستایی در این گروه سنی به شهرها در پایین بودن نرخ بیکاری مناطق روستایی موثر است.

۹-۲-۴- تسهیلات اعطا شده برای ایجاد اشتغال

در سال ۱۳۸۷، منابع مالی لازم برای ایجاد اشتغال از محل بندهای (ذ) و (ژ) تبصره ۲ قانون بودجه سال ۱۳۸۴ و طرح

۱- براساس ماده ۲۱ قانون کار، قرارداد کار به یکی از طرق زیر خاتمه می‌یابد: الف- فوت کارگر، ب- بازنشستگی کارگر، ج- ازکارافتادگی کلی کارگر، د- انقضای مدت در قراردادهای کار با مدت موقت و عدم تجدید صریح یا ضمنی آن، ه- پایان کار در قراردادهایی که مربوط به کار معین است و و- استعفای کارگر.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۷

بانک‌ها از سوی معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری ۱۱۷۵/۳ میلیارد ریال بود که در مقایسه با اسفند ۱۳۸۶، ۶/۰ میلیارد ریال کاهش داشت. شایان ذکر است براساس بند (ذ) تبصره ۲ قانون بودجه سال ۱۳۸۴، دولت موظف به واریز مبلغ ۱۵ هزار میلیارد ریال وجوه اداره شده به حساب بانک‌ها بوده است. عملکرد تجمیعی حساب مذکور نشان می‌دهد تا پایان سال ۱۳۸۷، مبلغ ۳۲۳۲/۰ میلیارد ریال برای انعقاد قرارداد به طرح‌ها اختصاص یافت. مانده تسهیلات پرداختی در پایان اسفند ماه ۱۳۸۷ به رقم ۲۷۴۲/۱ میلیارد ریال رسید که در مقایسه با سال قبل ۱۷/۲ درصد رشد داشت. در سال مورد بررسی، نسبت مانده اقساط سررسید گذشته و معوق حساب مذکور به مانده تسهیلات پرداختی به ۶/۵ درصد رسید که در مقایسه با نسبت ۲/۲ درصدی در سال گذشته افزایش داشت.

بنگاه‌های زودبازده و همچنین حساب ذخیره ارزی در مقایسه با سال گذشته با رشد محدودی مواجه شد. اتخاذ سیاست‌های تثبیتی توسط دولت به منظور مهار تورم همراه با کاهش درآمدهای ارزی کشور به دنبال افت قیمت جهانی نفت در نیمه دوم سال در عملکرد پایین تسهیلات اعطایی برای ایجاد فرصت‌های شغلی موثر بوده است.

الف - کمک‌های فنی و اعتباری به بخش خصوصی و تعاونی

(موضوع آیین‌نامه اجرایی بندهای (ذ) و (ژ) تبصره ۲

قانون بودجه سال ۱۳۸۴)

در سال ۱۳۸۷، در قالب آیین‌نامه اجرایی مزبور مانده سقف اعتبار قراردادهای از محل منابع داخلی بانک‌ها با ۳/۴ میلیارد ریال افزایش نسبت به پایان اسفند ۱۳۸۶ به ۷۹۳۲/۷ میلیارد ریال رسید. همچنین، مانده وجوه واریز شده به حساب

جدول ۹-۳- عملکرد تسهیلات اعطایی موضوع آیین‌نامه اجرایی بندهای (ذ) و (ژ) تبصره ۲ قانون بودجه سال ۱۳۸۴ کل کشور

(میلیارد ریال)

درصد تغییر	تغییر در مانده		مانده در پایان اسفند ماه			
	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	
						سقف اعتبار
*	۱/۷	۳/۴	۷۹۳۲/۷	۷۹۲۹/۳	۷۷۹۵/۹	
*	۱۹/۴	-۰/۴	۱۰۸۲/۷	۱۰۸۲/۱	۱۳۴۴/۴	سقف یارانه سود و کارمزد تسهیلات وجوه اداره شده واریز شده به حساب بانک‌های عامل
-۰/۵	۲۷/۶	-۶/۰	۱۱۷۵/۳	۱۱۸۱/۳	۹۲۶/۰	طرح‌های قرارداد منعقد شده
						تعداد
						مبلغ
						تسهیلات پرداختی
						اقساط سررسید گذشته
						اقساط معوق
☐	☐		۹۶/۳	۱۳/۱	۰/۶	

ب - تسهیلات اعطایی بانک‌ها به بنگاه‌های کوچک

اقتصادی زودبازده و کارآفرین

مصوب بانک‌ها حدود ۲۸۱/۷ هزار میلیارد ریال بود. از میان ۲۳۵/۳ هزار میلیارد ریال طرح‌های قرارداد منعقد شده، حدود ۴۲/۷ درصد مربوط به بنگاه‌های با کمتر از ۱۰ نفر شاغل و حدود ۵۷/۳ درصد مربوط به بنگاه‌های با ۱۰ تا ۴۹ نفر شاغل می‌باشد. تعداد فرصت‌های

براساس گزارش عملکرد تسهیلات اعطایی بانک‌های دولتی (موضوع آیین‌نامه اجرایی گسترش بنگاه‌های کوچک اقتصادی زودبازده و کارآفرین) تا پایان اسفند ۱۳۸۷، مبلغ طرح‌های معرفی شده به بانک‌ها حدود ۶۰۲/۸ هزار میلیارد ریال و ارزش طرح‌های

فصل ۹ تحولات بازار کار و نیروی انسانی

بر این اساس، به طور متوسط مبلغ ۱۲۷/۵ میلیون ریال تسهیلات برای ایجاد هر فرصت شغلی مورد انتظار پرداخت شده است. بخش صنعت و معدن با سهمی معادل ۵۱/۳ درصد، بالاترین میزان استفاده از این تسهیلات را در میان بخش‌های دیگر اقتصادی داشته است.

شغلی پیش‌بینی شده براساس طرح‌های قرارداد منعقد شده که انتظار می‌رود در صورت اجرا و بهره‌برداری از طرح‌ها محقق گردد، حدود ۱۶۲۷/۲ هزار نفر است. مانده تسهیلات پرداختی بانک‌ها از این محل تا اسفند ماه ۱۳۸۷ حدود ۲۰۷/۵ هزار میلیارد ریال بود.

جدول ۹-۴- عملکرد تسهیلات اعطایی به بنگاه‌های کوچک زودبازده و کارآفرین تا پایان اسفند ماه ۱۳۸۷ (میلیارد ریال)

سهمیه ابلاغی از سوی بانک مرکزی	ارزش طرح‌های معرفی شده به بانک‌ها	ارزش طرح‌های تایید شده در بانک	ارزش طرح‌های قرارداد منعقد شده	فرصت‌های شغلی برآورد شده براساس طرح‌های قرارداد منعقد شده (نفر)	مانده تسهیلات پرداختی	درصد تامین مالی طرح‌های قرارداد منعقد شده
۳۸۷۱۴۶۰	۵۲۲۵۸۹/۸	۲۴۰۲۷۵/۵	۱۹۹۱۸۲/۳	۱۲۳۶۳۳۴/۲	۱۷۴۷۳۴/۳	۸۷/۷
۸۰۵۳۴/۰	۸۰۲۳۶/۱	۴۱۳۹۷/۸	۳۶۰۷۷/۲	۳۹۰۸۴۴/۰	۳۲۷۹۴/۰	۹۰/۹
۴۶۷۶۸۰/۰	۶۰۲۸۲۵/۹	۲۸۱۶۷۳/۳	۲۳۵۲۵۹/۵	۱۶۲۷۱۷۸/۲	۲۰۷۵۲۸/۳	۸۸/۲

سال قبل بیش از ۵۰ درصد کاهش داشته است. محدودیت منابع سیستم بانکی، افزایش بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی و معوق شدن بخشی از تسهیلات اعطایی در کاهش حجم تسهیلات پرداختی موثر بوده است. شایان ذکر است تا پایان اسفند ماه ۱۳۸۷، به ترتیب ۶/۶۶۷۸ و ۶/۵۳۲۸ میلیارد ریال از اصل تسهیلات مذکور، سررسید گذشته و معوق شده است.

مقایسه عملکرد تسهیلات اعطایی به بنگاه‌های کوچک زودبازده و کارآفرین نشان می‌دهد که ارزش طرح‌های معرفی شده، تایید شده و قرارداد منعقد شده در اسفند ماه ۱۳۸۷ در مقایسه با اسفند ماه سال گذشته از رشد کمتری برخوردار بوده است؛ به طوری که تغییر در مانده تسهیلات پرداختی در پایان اسفند ماه ۱۳۸۷ در مقایسه با مدت مشابه

جدول ۹-۵- مقایسه عملکرد تسهیلات اعطایی به بنگاه‌های کوچک زودبازده و کارآفرین (میلیارد ریال)

درصد تغییر در مانده	میزان تغییر در مانده		مانده در پایان اسفند ماه			
	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	
۱۷/۶	۶۰/۶	۷۰۰۰۰/۰	۱۵۰۰۰۰/۰	۴۶۷۶۸۰/۰	۳۹۷۶۸۰/۰	۲۴۷۶۸۰/۰
۵/۰	۷۶/۰	۲۸۹۱۲/۱	۲۴۷۸۸۸/۸	۶۰۲۸۲۵/۹	۵۷۳۹۱۳/۸	۳۲۶۰۲۵/۰
۷/۰	۹۵/۳	۱۸۵۲۴/۳	۱۲۸۴۰۷/۴	۲۸۱۶۷۳/۳	۲۶۳۱۴۹/۰	۱۳۴۷۴۱/۶
۱۸/۸	۱۲۶/۱	۳۷۲۹۸/۰	۱۱۰۴۰۰/۹	۲۳۵۲۵۹/۵	۱۹۷۹۶۱/۵	۸۷۵۶۰/۶
۱۱/۵	۹۰/۶	۱۶۸۴۰۹/۲	۶۹۳۳۶۴/۰	۱۶۲۷۱۷۸/۲	۱۴۵۸۷۶۹/۰	۷۶۵۴۰۵/۰
۲۲/۹	۱۲۷/۳	۳۸۷۰۸/۴	۹۴۵۵۵/۵	۲۰۷۵۲۸/۳	۱۶۸۸۱۹/۹	۷۴۲۶۴/۴
۲۴۹/۴	⊖	۴۷۶۷/۴	۱۸۷۴/۹	۶۶۷۸/۶	۱۹۱۱/۳	۴۶/۴
⊖	⊖	۵۰۶۴/۲	۲۵۸/۳	۵۳۲۸/۶	۲۶۴/۵	۶/۲

ج- تسهیلات اعطایی از محل حساب ذخیره ارزی

نشان می‌دهد. برداشت دولت از حساب ذخیره ارزی بابت تسویه با شرکت‌های توانیر و گاز و نیز جبران زیان ناشی از خشکسالی در کاهش میزان تسهیلات اعطایی حساب مزبور موثر بوده است. مانده تسهیلات ارزی بانک‌ها و موسسه اعتباری توسعه از محل حساب ذخیره ارزی در سال ۱۳۸۷، ۸۶۳۰ میلیون دلار بود که در مقایسه با سال ۱۳۸۶، ۱۲/۲ درصد کاهش داشت.

در سال ۱۳۸۷، به دنبال کاهش درآمدهای ارزی کشور، تسهیلات اعطایی از محل حساب ذخیره ارزی کاهش داشت، به طوری که براساس گزارش عملکرد تسهیلات اعطایی بانک‌ها در سال ۱۳۸۷، ارزش کل طرح‌های مصوب برای استفاده از این تسهیلات ۳۵۹۰ میلیون دلار و ارزش طرح‌های قرارداد منعقد شده با مشتریان ۹۶۶ میلیون دلار بوده که در مقایسه با سال قبل به ترتیب ۱/۰ درصد افزایش و ۷۴/۰ درصد کاهش

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۷

جدول ۹-۶- عملکرد تسهیلات اعطایی از محل حساب ذخیره ارزی

(میلیون دلار)

درصد تغییر	سال		۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷
	۱۳۸۶	۱۳۸۷			
طرح‌های تصویب شده	۲۲۸۲	۳۵۸۶	۳۵۹۰	۱۳۸۶	۱۳۸۷
قراردادهای منعقد شده	۱۰۶۱	۳۷۱۰	۹۶۶	۲۴۹/۷	۵۷/۲
مانده تسهیلات اعطایی ارزی	۰۰	۹۸۲۶	۸۶۳۰	۰	-۱۲/۲

جدول ۹-۷- توزیع علل قطع مقرری بیمه بیکاری

سایر	اشتغال مجدد	استفاده از حداکثر مدت	تعداد کل قطع مقرری	نفر	سهم (درصد)
۷۰۹۰	۳۴۲۶۸	۷۶۸۰۹	۱۱۸۱۶۷	۱۳۸۶	۶۰/۰
۸۰۹۵	۳۸۱۶۱	۶۹۳۸۴	۱۱۵۶۴۰	۱۳۸۷	۷۰/۰

ماخذ: سازمان تامین اجتماعی

جدول ۹-۸- عملکرد صندوق بیمه بیکاری (نفر)

درصد تغییر	سال		تعداد مقرری‌بگیران
	۱۳۸۶	۱۳۸۷	
تعداد مقرری‌بگیران	۱۴۸۹۱۴	۱۵۳۳۵۰	۳/۰
تعداد برقراری مقرری	۱۱۶۸۹۸	۱۲۷۹۱۹	۹/۰
تعداد موارد قطع مقرری	۱۱۸۱۶۷	۱۱۵۶۴۰	-۲/۱

ماخذ: سازمان تامین اجتماعی

۹-۲-۶- دستمزد و حقوق

در اغلب کشورها به منظور تحقق عدالت اجتماعی و حمایت از نیروی کار با تخصص و مهارت پایین، اقدام به تعیین حداقل دستمزد اسمی می‌شود. در کشور ما نیز هر ساله حداقل مزد برای کارگران و ضریب حقوق برای کارمندان دولت تعیین می‌شود. براساس ماده ۴۱ قانون کار مصوب سال ۱۳۶۹، شورای عالی کار هر سال میزان حداقل مزد کارگران را اعلام می‌نماید. حداقل دستمزد اسمی ماهانه کارگران در سال ۱۳۸۷ با ۲۰/۰ درصد افزایش نسبت به سال قبل مبلغ ۲۱۹۶ هزار ریال تعیین شد. با در نظر گرفتن نرخ تورم در این سال (۲۵/۴ درصد)، حداقل دستمزد واقعی ماهانه در مقایسه با سال گذشته ۴/۳ درصد کاهش داشت. برای تقویت بنیه مالی کارگران در دهک‌های پایین درآمدی، علاوه بر سیاست افزایش حداقل دستمزد به سیاست‌های تامین اجتماعی و جبرانی دیگری نیز نیاز می‌باشد. ضمن اینکه با توجه به آثاری که افزایش حداقل دستمزد در بخش‌های مختلف اقتصادی دارد، لازم است در

۹-۲-۵- عملکرد صندوق بیمه بیکاری در سال ۱۳۸۷

تعداد مقرری‌بگیران بیمه بیکاری در سال ۱۳۸۷ به ۱۵۳۳۵۰ نفر رسید که در مقایسه با سال ۱۳۸۶، ۳/۰ درصد رشد نشان می‌دهد. در این سال همچنین تعداد بیمه‌شدگانی که به جمع مشمولان صندوق بیمه بیکاری اضافه شدند، ۱۲۷۹۱۹ نفر بود که نسبت به سال قبل ۹/۰ درصد افزایش دارد.

عملکرد صندوق بیمه بیکاری نشان می‌دهد که ۱۷ درصد از مقرری‌بگیران بیمه بیکاری را بیمه‌شدگان زن و ۸۳ درصد را بیمه‌شدگان مرد تشکیل داده‌اند. ضمناً، ۸۶ درصد مقرری‌بگیران متاهل بوده‌اند.

در سال ۱۳۸۷، مقرری ۱۱۵۶۴۰ نفر از مشمولان قطع گردید که حدود ۶۰ درصد از آنان به دلیل اتمام مدت استحقاق و ۳۳ درصد به دلیل اشتغال مجدد مشمول قطع بیمه بیکاری شده‌اند. شایان ذکر است براساس قانون کار مدت پرداخت مقرری حداقل ۶ ماه و حداکثر ۵۰ ماه از اولین روز بیکاری می‌باشد.

طبق آمار ارائه شده، مقرری پرداختی برحسب نفر-ماه در سال ۱۳۸۷ در مقایسه با سال گذشته با یک درصد رشد به ۱/۸۱ میلیون نفر-ماه رسید. آمار مقرری‌بگیران برحسب استان‌های مختلف نشان می‌دهد، استان‌های ایلام، کرمان، بوشهر، زنجان، کردستان و قزوین بیشترین افزایش تعداد مقرری‌بگیران را در سال ۱۳۸۷ نسبت به سال ۱۳۸۶ داشته‌اند. عدم تمدید قراردادهای موقت برخی کارگران و تعطیلی تعدادی از کارگاه‌ها در رشد تعداد مقرری‌بگیران استان‌های فوق موثر بوده است.

فصل ۹ تحولات بازار کار و نیروی انسانی

داشته و به حدود ۱۴/۰ میلیون نفر در سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷ رسید که در مقایسه با سال قبل ۳/۲ درصد کاهش نشان می‌دهد. تعداد دانش‌آموزان در مقاطع ابتدایی، راهنمایی و متوسطه به ترتیب ۱/۲، ۶/۲ و ۱/۸ درصد در مقایسه با سال تحصیلی قبل کاهش یافت.

در سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷، حدود ۴۴۷/۲ هزار نفر دانش‌آموز در دوره پیش‌دانشگاهی (دولتی و غیرانتفاعی) مشغول به تحصیل بوده‌اند که در مقایسه با سال گذشته ۲/۰ درصد رشد نشان می‌دهد. ترکیب جنسی دانش‌آموزان حاکی از سهم بیشتر دختران است، به طوری که حدود ۶۱/۵ درصد دانش‌آموزان مقطع فوق را دختران تشکیل می‌دهند. با توجه به اینکه دانش‌آموزان این مقطع تحصیلی، شکل‌دهنده عرضه بالقوه نیروی کار تحصیل کرده کشور در سال‌های آتی می‌باشند، توجه به زمینه‌های جذب و به کارگیری این سرمایه‌های انسانی ضروری است.

تعیین آن عوامل متعددی نظیر هزینه معیشت خانواده، سطح عمومی دستمزد در کشور، سطح اشتغال، نرخ بیکاری و ظرفیت و توانایی بخش‌های تولیدی مد نظر قرار گیرد.

همچنین براساس مصوبه هیات وزیران، ضریب حقوق کارکنان دولت نیز از ۴۵۴ در سال ۱۳۸۶ به ۴۹۰ واحد در سال مورد بررسی افزایش یافت که با لحاظ ۳ تا ۵ درصد افزایش سالانه، کل حقوق کارکنان دولت در این سال بین ۱۰/۹ تا ۱۲/۹ درصد افزایش یافت.

۹-۳- آموزش

۹-۳-۱- آموزش و پرورش عمومی

تعداد کل دانش‌آموزان^(۱) به تبع روند تغییر هرم سنی جمعیت و نیز روند کاهنده رشد جمعیت در دهه اخیر، روند نزولی

جدول ۹-۹- دانش‌آموزان مقاطع مختلف تحصیلی بر حسب جنس (۱)

(هزار نفر)

درصد تغییر	۱۳۸۷-۸۸		۱۳۸۶-۸۷		
	دختر	پسر	دختر	پسر	
۱/۳-	۱/۱-	۲۹۱۲/۳	۲۷۴۲/۷	۲۹۵۲/۱	ابتدایی
۶/۸-	۵/۵-	۱۸۳۳/۲	۱۶۴۴/۴	۱۹۶۷/۹	راهنمایی تحصیلی
۰/۳-	۳/۱-	۱۸۳۲/۴	۱۶۷۷/۸	۱۸۳۸/۶	متوسطه عمومی (۲)
۲/۷-	۲/۹-	۶۵۷۷/۹	۶۰۶۴/۹	۶۷۵۸/۶	جمع

۱- شامل دانش‌آموزان بزرگسال نمی‌باشد.

ماخذ: وزارت آموزش و پرورش

۲- بدون احتساب دانش‌آموزان دوره پیش‌دانشگاهی می‌باشد.

جدول ۹-۱۰- ترکیب دانش‌آموزان مقاطع مختلف تحصیلی در مناطق شهری و روستایی

(درصد)

مناطق روستایی	۱۳۸۷-۸۸		۱۳۸۶-۸۷		
	مناطق شهری	مناطق روستایی	مناطق شهری	مناطق روستایی	
۳۴/۷	۶۵/۳	۳۵/۵	۶۴/۵	۳۰/۴	ابتدایی
۲۹/۲	۷۰/۸	۳۰/۴	۶۹/۶	۱۵/۹	راهنمایی تحصیلی
۱۵/۸	۸۴/۲	۱۵/۹	۸۴/۱		متوسطه عمومی
۲۸/۰	۷۲/۰	۲۸/۷	۷۱/۳		جمع

ماخذ: وزارت آموزش و پرورش

در سال ۱۳۸۷، نسبت باسوادی در جمعیت ۶ ساله و بالاتر در کل کشور با ۱/۳ واحد درصد افزایش به ۸۶/۹ درصد رسید. همچنین، نسبت جمعیت تحت تعلیم به لازم‌التعلیم در گروه سنی ۶ تا ۱۴ ساله در کل کشور ۹۲/۹ درصد بود که نسبت به سال قبل کاهش داشت. نسبت باسوادی در گروه سنی ۶ تا ۲۹ ساله در کل کشور نیز معادل ۹۵/۶ درصد بود که در مقایسه با سال قبل ۰/۱ واحد درصد افزایش داشت.

در سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷، علی‌رغم کاهش تعداد دانش‌آموزان مدارس غیرانتفاعی، سهم دانش‌آموزان مدارس فوق از کل دانش‌آموزان نسبت به سال قبل افزایش داشت.

۱- شامل دانش‌آموزان دوره‌های آمادگی، ابتدایی، راهنمایی تحصیلی، متوسطه عمومی، پیش‌دانشگاهی، مراکز تربیت معلم و بزرگسالان می‌باشد. شایان ذکر است از این تعداد، حدود ۴۱۲ هزار نفر دانش‌آموزان بزرگسال هستند که تعداد آنان در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۱۰/۸ درصد کاهش یافته است.

جدول ۹-۱۱- دانش‌آموزان مدارس غیرانتفاعی در مقاطع مختلف تحصیلی

درصد تغییر	سهم در کل دانش‌آموزان (درصد)		تعداد (هزار نفر)		
	۱۳۸۷-۸۸	۱۳۸۶-۸۷	۱۳۸۷-۸۸	۱۳۸۶-۸۷	
۲/۱	۴/۹	۷/۱	۴۰۱/۷	۳۹۳/۶	ابتدایی
-۲/۵	-۵/۸	۶/۴	۲۲۲/۸	۲۲۸/۵	راهنمایی تحصیلی
-۲/۱	-۵/۴	۷/۳	۲۵۷/۲	۲۶۲/۶	متوسطه عمومی
-۰/۳	-۱/۱	۷/۰	۸۸۱/۷	۸۸۴/۷	جمع

ماخذ: وزارت آموزش و پرورش

که در مقایسه با سال قبل ۱۵/۱ درصد کاهش نشان می‌دهد. از کل سوادآموزان، حدود ۵۲/۸ درصد در دوره مقدماتی و ۴۷/۲ درصد در مقاطع تکمیلی، پایانی و پنجم ابتدایی به سوادآموزی اشتغال داشتند.

جدول ۹-۱۳- نسبت جمعیت تحت تعلیم به لازم‌التعلیم و نسبت باسوادی (درصد)

سال	۱۳۸۷	۱۳۸۶
نسبت جمعیت تحت تعلیم به لازم‌التعلیم		
در گروه سنی ۶ تا ۱۴ ساله:		
مناطق شهری	۹۵/۱	۱۰۰/۳ ^(۱)
مناطق روستایی	۸۸/۹	۸۶/۴
کل کشور	۹۲/۹	۹۵/۳
نسبت باسوادی		
در گروه سنی ۶ تا ۲۹ ساله:		
مناطق شهری	۹۶/۵	۹۶/۸
مناطق روستایی	۹۳/۹	۹۲/۹
کل کشور	۹۵/۶	۹۵/۵

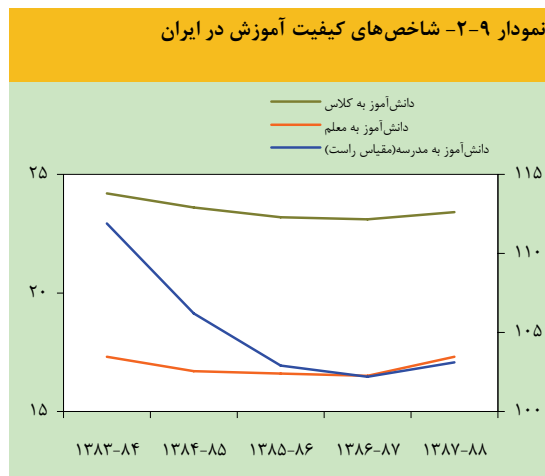
ماخذ: معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری
۱- تحصیل تعدادی از دانش‌آموزان مناطق روستایی در مدارس شهری نقاط هم‌جوار، علت بیش از ۱۰۰ درصد شدن نسبت فوق است.

۹-۳-۲- آموزش عالی

در سال تحصیلی ۱۳۸۷-۸۸، مجموع تعداد دانشجویان مراکز آموزش عالی کشور با ۱/۲ درصد کاهش از ۳۳۹۱/۹ هزار نفر به ۳۳۴۹/۷ هزار نفر رسید. در این میان تعداد دانشجویان دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی بدون در نظر گرفتن دانشگاه آزاد اسلامی با ۶/۳ درصد کاهش به حدود ۱۹۵۷/۹ هزار نفر و دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی با ۶/۹ درصد افزایش به حدود ۱۳۹۱/۹ هزار نفر رسید.

در سال تحصیلی ۱۳۸۷-۸۸، شاخص‌های آموزشی «دانش‌آموز به مدرسه» و «دانش‌آموز به معلم» علی‌رغم کاهش تعداد دانش‌آموزان، به دلیل کاهش تعداد مدارس و کلاس‌ها و کاهش کادر آموزشی در مقایسه با سال قبل افزایش داشت. شایان ذکر است در سال تحصیلی مورد بررسی، تعداد مدارس، کلاس‌ها و کادر آموزشی در کل کشور به ترتیب با ۴/۱، ۴/۳ و ۷/۶ درصد کاهش روبه‌رو شد.

نمودار ۹-۲- شاخص‌های کیفیت آموزش در ایران

جدول ۹-۱۲- نسبت باسوادی در جمعیت ۶ ساله و بالاتر (درصد)

سال	کل کشور	مناطق شهری	مناطق روستایی
۱۳۸۶	۸۵/۶	۸۹/۹	۷۷/۲
۱۳۸۷	۸۶/۹	۹۰/۶	۷۸/۷

ماخذ: معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری

در سال تحصیلی ۱۳۸۷-۸۸، تعداد بی‌سوادان و کم‌سوادان تحت پوشش نهضت سوادآموزی ۱۲۵۱ هزار نفر بود

فصل ۹ تحولات بازار کار و نیروی انسانی

رشته‌های «بهداشت و رفاه»، «علوم تربیتی» و «علوم، ریاضیات و محاسبات» در مقایسه با سال تحصیلی قبل به ترتیب با ۲۸/۱، ۱۰/۵ و ۶/۹ درصد کاهش روبه‌رو شدند. در سال تحصیلی مورد بررسی، ۶۳/۲ درصد از دانشجویان در دو گروه تحصیلی «علوم اجتماعی، بازرگانی و حقوق» و «مهندسی، تولید و ساخت» به تحصیل مشغول بودند. فراهم آوردن زمینه‌های لازم برای اشتغال این گروه از فارغ‌التحصیلان از جمله تمهیداتی است که می‌تواند در کاهش نرخ بیکاری فارغ‌التحصیلان در سال‌های آتی مؤثر باشد.

شایان ذکر است حدود ۸۰/۲ درصد از دانشجویان دانشگاه آزاد نیز در دو گروه «علوم انسانی» و «فنی و مهندسی» به تحصیل اشتغال دارند.

کاهش ۱/۲ درصدی تعداد دانشجویان در سال تحصیلی ۱۳۸۷-۸۸ و پذیرش حدود یک میلیون دانشجو در سال تحصیلی جدید، موید ورود به بازار کار بیش از یک میلیون فارغ‌التحصیل در سال مورد بررسی است. نکته حائز اهمیت در این سال کاهش تعداد دانشجویان پسر می‌باشد. تداوم این روند در سال‌های آتی موجب افزایش نرخ مشارکت زنان شده و با توجه به ظرفیت فعلی اقتصاد در جذب نیروهای تحصیل‌کرده افزایش نرخ بیکاری را به دنبال خواهد داشت. در این سال از مجموع ۳/۳ میلیون دانشجویی در حال تحصیل در مراکز آموزشی دولتی و آزاد، ۶۹/۳ و ۵/۵ درصد به ترتیب در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد به تحصیل مشغول بودند.

در سال تحصیلی ۱۳۸۷-۸۸، در میان دانشجویان دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی کشور، تعداد دانشجویان

جدول ۹-۱۴- کل دانشجویان کشور

(نفر)

سهم (درصد)	درصد تغییر		سال تحصیلی			
	۱۳۸۷-۸۸	۱۳۸۶-۸۷	۱۳۸۷-۸۸	۱۳۸۶-۸۷ ▲		
۵۸/۴	۶۱/۶	-۶/۳	۳۵/۸	۱۹۵۷۸۶۷	۲۰۸۹۲۸۳	آموزش عالی دولتی (۱)
۳۳/۹	۲۶/۲	۲۷/۹	-۰/۱	۱۱۳۶۰۲۴	۸۸۸۲۶۹	زن
۲۴/۵	۳۵/۴	-۳۱/۶	۸۴/۸	۸۲۱۸۴۳	۱۲۰۱۰۱۴	مرد
۴۱/۶	۳۸/۴	۶/۹	۱/۰	۱۳۹۱۸۷۴	۱۳۰۲۵۶۹	دانشگاه آزاد اسلامی
۱۷/۱	۱۶/۷	۰/۸	-۴/۳	۵۷۲۵۲۹	۵۶۷۹۵۰	زن
۲۴/۵	۲۱/۷	۱۱/۵	۵/۵	۸۱۹۳۴۵	۷۳۴۶۱۹	مرد
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۱/۲	۱۹/۹	۳۳۴۹۷۴۱	۳۳۹۱۸۵۲	جمع

ماخذ: وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و دانشگاه آزاد اسلامی
۱- شامل دانشجویان دانشگاه پیام نور و مراکز آموزش عالی مستقل نیز می‌باشد.